

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 17 września 2015 r.*

Odwołanie — Konkurencja — Rynek wosków parafinowych — Rynek gaczu — Czas uczestnictwa w bezprawnym kartelu — Zaprzestanie uczestnictwa — Przerwanie uczestnictwa — Brak kontaktów o znamionach zmowy w określonym czasie — Kontynuowanie naruszenia — Ciężar dowodu — Otwarte zdystansowanie się — Odbiór przez innych uczestników kartelu zamiaru zdystansowania się — Obowiązek uzasadnienia — Zasady domniemania niewinności, równego traktowania skutecznej ochrony sądowej i indywidualizacji kar

W sprawie C-634/13 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 26 listopada 2013 r.,

Total Marketing Services SA, następcą prawny Total Raffinage Marketing, reprezentowana przez adwokatów A. Vandencastele'a, C. Lemaire'a i S. Naudina,

wnosząca odwołanie,

w której drugą stroną postępowania jest:

Komisja Europejska, reprezentowana przez P. Van Nuffela oraz A. Biolana, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez adwokata N. Coutrelisa,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: T. von Danwitz, prezes izby, A. Rosas, E. Juhász (sprawozdawca), D. Šváby i A. Prechal, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 stycznia 2015 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 26 marca 2015 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: francuski.

Wyrok

- 1 Total Marketing Services SA, następcą prawny Total Raffinage Marketing, dawniej Total France SA (zwana dalej „Total France”), w swoim odwołaniu wnosi o uchylenie wyroku Sądu Unii Europejskiej Total Raffinage Marketing/Komisja (T-566/08, EU:T:2013:423, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”), mocą którego oddalił on skargę zmierzającą zasadniczo do częściowego uchylenia decyzji Komisji C(2008) 5476 wersja ostateczna z dnia 1 października 2008 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. [81 WE] i w art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/39.181 – Woski do świec) (streszczenie opublikowane w Dz.U. 2009 C 295, s. 17, zwanej dalej „sporną decyzją”), a także, tytułem ewentualnym, obniżenia kwoty nałożonej na tę spółkę grzywny.

Okoliczności powstania sporu i sporna decyzja

- 2 W zaskarżonym wyroku Sąd dokonał następujących ustaleń:
  - „1 W [spornej] decyzji Komisja [Europejska] stwierdziła, że [Total France] i posiadająca 100% jej kapitału spółka dominująca Total SA naruszyły, wraz z innymi spółkami, art. 81 ust. 1 WE i art. 53 ust. 1 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) [z dnia 2 maja 1992 r. (Dz.U. 1994, L 1, s. 3)] poprzez uczestnictwo w kartelu na rynku wosków parafinowych w EOG i na niemieckim rynku gaczu.
  - 2 Adresatami [spornej] decyzji są, poza [Total France] i jej spółką dominującą Total SA (zwanymi dalej łącznie »grupą Total« lub »Total«), następujące spółki: [...].
  - 3 Woski parafinowe są produkowane w rafineriach z ropy naftowej. Wykorzystywane są do produkcji wyrobów takich jak świece, produkty chemiczne, opony i wyroby samochodowe, a także w sektorach gumy, opakowań, klejów i gum do żucia (motyw 4 [spornej] decyzji).
  - 4 Gacz jest surowcem niezbędnym do wyrobu wosków parafinowych. Produkowany jest w rafineriach jako produkt uboczny powstający przy produkcji olejów bazowych z ropy naftowej. Jest także sprzedawany odbiorcom końcowym, na przykład producentom płyt wiórowych (motyw 5 [spornej] decyzji).
  - 5 Komisja wszczęła dochodzenie w związku z przekazaną przez [jedną] spółkę [...] w piśmie z dnia 17 marca 2005 r. informacją o istnieniu kartelu [...] (motyw 72 [spornej] decyzji).
  - 6 W dniach 28 i 29 kwietnia 2005 r. Komisja przeprowadziła, na podstawie art. 20 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 8, t. 2, s. 205), kontrole na miejscu w pomieszczeniach [...] należących do [...] Total [France] (motyw 75 [spornej] decyzji).
  - 7 W dniu 29 maja 2007 r. Komisja skierowała do [adresatów spornej decyzji], w tym Total France, pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (motyw 85 [spornej] decyzji). Pismem z dnia 14 sierpnia 2007 r. spółka Total France odpowiedziała na to pismo.
  - 8 W dniach 10 i 11 grudnia 2007 r. Komisja przeprowadziła przesłuchanie, w którym uczestniczyła spółka Total France (motyw 91 [spornej] decyzji).
  - 9 W [spornej] decyzji na podstawie dostępnych dowodów Komisja stwierdziła, że jej adresaci, stanowiący większość producentów wosków parafinowych i gaczu w EOG, uczestniczyli w jednolitym, złożonym i ciągłym naruszeniu art. 81 WE i art. 53 porozumienia EOG, obejmującym terytorium EOG. Naruszenie to polegało na porozumieniach lub praktykach

uzgodnionych dotyczących ustalania cen oraz wymiany i ujawniania poufnych informacji handlowych odnoszących się do wosków parafinowych (zwanym dalej »główną częścią naruszenia«). W odniesieniu do [...] Total naruszenie odnoszące się do wosków parafinowych dotyczyło także podziału klientów lub rynków (zwanego dalej »drugą częścią naruszenia«). Poza tym naruszenie popełnione przez [...] Total dotyczyło także gaczu sprzedawanego odbiorcom końcowym na rynku niemieckim (i jest zwane dalej »częścią naruszenia dotyczącą gaczu«) (motywy 2, 95, 328 i art. 1 [spornej] decyzji).

- 10 Mające znamiona naruszenia praktyki skonkretyzowały się podczas mających antykonkurencyjny charakter spotkań zwanych przez ich uczestników »spotkaniem technicznymi«, a czasami spotkaniem »Blauer Salon«, oraz podczas »spotkań w przedmiocie gaczu« poświęconych właśnie kwestiom związanym z gaczem.
- 11 Zgodnie ze [sporną] decyzją pracownicy spółki Total France bezpośrednio uczestniczyli w naruszeniu w całym okresie jego trwania. Komisja zatem uznała spółkę Total France za odpowiedzialną za jej uczestnictwo w kartelu (motywy 555, 556 [spornej] decyzji). Poza tym w okresie od 1990 r. do końca naruszenia spółka dominująca Total SA posiadała bezpośrednio lub pośrednio 98% kapitału spółki Total France. Komisja uznała, iż można domniemywać na tej podstawie, że spółka dominująca Total SA wywierała decydujący wpływ na zachowanie spółki Total France, gdyż obydwie spółki wchodziły w skład jednego przedsiębiorstwa (motywy 557–559 [spornej] decyzji). W odpowiedzi na postawione podczas rozprawy pytanie dotyczące przypisania odpowiedzialności spółce dominującej [Total France] odesłała do wszelkich informacji przekazanych przez spółkę dominującą Total SA w powiązanej sprawie T-548/08 Total SA przeciwko Komisji, w której wyrok został wydany tego samego dnia. We wspomnianej sprawie spółka dominująca Total SA wyjaśniła w odpowiedzi na pytanie ustne Sądu, że w spornym okresie posiadała bezpośrednio lub pośrednio 100% kapitału spółki Total France.
- 12 Kwota grzywien nałożonych w niniejszym przypadku została obliczona na podstawie wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 [...] (zwanym dalej »wytycznymi z 2006 r.«), które obowiązywały w momencie doręczenia ww. w pkt 2 spółkom pisma w sprawie przedstawienia zarzutów.

[...]

- 15 [Na podstawie wytycznych z 2006 r.] Komisja określiła ostatecznie dostosowaną kwotę podstawową grzywny na 128 163 000 EUR.
- 16 Ze względu na brak obniżki kwoty grzywny [...] dostosowana kwota podstawowa grzywny wynosząca 128 163 000 EUR jest równa całkowitej kwocie grzywny (motywy 785 [spornej] decyzji).
- 17 [Sporna] decyzja stanowi między innymi, co następuje:

»Artykuł 1

Następujące przedsiębiorstwa naruszyły art. 81 ust. 1 [WE], a od dnia 1 stycznia 1994 r. – art. 53 porozumienia EOG, uczestnicząc we wskazanych okresach w ciągłym porozumieniu lub praktyce uzgodnionej w sektorze wosków parafinowych na wspólnym rynku, a od dnia 1 stycznia 1994 r. – w EOG:

[...]

Total France [...]: od dnia 3 września 1992 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r.; oraz

Total SA: od dnia 3 września 1992 r. do dnia 28 kwietnia 2005 r.

W przypadku następujących przedsiębiorstw naruszenie dotyczy także, w odniesieniu do wskazanych okresów, gaczu parafinowego sprzedawanego klientom końcowym na rynku niemieckim:

Total France [...]: od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r.; oraz

Total SA: od dnia 30 października 1997 r. do dnia 12 maja 2004 r.

[...]

Artykuł 2

Z tytułu naruszenia, o którym mowa w art. 1, nakłada się następujące grzywny na:

[...]

Total France [...] solidarnie z Total SA: 128 163 000 EUR«.

[...]”.

Skarga przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 3 Wnosząca odwołanie na poparcie swojej skargi złożonej w sekretariacie Sądu w dniu 17 grudnia 2008 r. podniosła w sumie jedenaście zarzutów. Dwunasty zarzut został podniesiony na rozprawie przed Sądem, który oddalił wszystkie te zarzuty z wyjątkiem zarzutu ósmego dotyczącego niezgodności z prawem przewidzianej w pkt 24 wytycznych z 2006 r. metody obliczania grzywien. Sąd uznał, że przy ustalaniu mnożnika odzwierciedlającego czas trwania uczestnictwa w naruszeniu spółki Total France Komisja naruszyła zasady proporcjonalności i równego traktowania, sprowadzając okres uczestnictwa wynoszący 7 miesięcy i 28 dni (w wypadku wosków parafinowych) i okres uczestnictwa wynoszący 6 miesięcy i 12 dni (w wypadku gaczu) do uczestnictwa trwającego cały rok. W konsekwencji Sąd obniżył łączną kwotę grzywny nałożonej na wnoszącą odwołanie ze 128 163 000 EUR do 125 459 842 EUR. Natomiast w wydanym w tym samym dniu wyroku Total/Komisja (T-548/08, EU:T:2013:434) Sąd oddalił wszystkie zarzuty podniesione przez spółkę dominującą Total SA i nie obniżył w takim samym zakresie nałożonej na nią grzywny.

Żądania stron

- 4 Wnosząca odwołanie wnosi do Trybunału o:
- uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd błędnie wykluczył w nim zaprzestanie przez wnoszącą odwołanie uczestnictwa w naruszeniu po dniu 12 maja 2004 r.;
  - uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd błędnie wykluczył w nim jakąkolwiek nieuzasadnioną różnicę w traktowaniu wnoszącej odwołanie oraz spółek Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA i Repsol YPF SA (zwanymi dalej „Repsolem”), w odniesieniu do czasu trwania ich uczestnictwa w naruszeniu;
  - uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd błędnie wykluczył w nim przerwanie przez wnoszącą odwołanie uczestnictwa w naruszeniu w okresie między dniem 26 maja 2000 r. a dniem 27 czerwca 2001 r.;

- uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd nie ustosunkował się w nim do zarzutu opartego na braku analizy dowodów na antykonkurencyjne zachowania wnoszącej odwołanie na rynku;
  - wydanie, zgodnie z art. 61 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, ostatecznego orzeczenia i stwierdzenie w nim nieważności spornej decyzji w zakresie dotyczącym wnoszącej odwołanie oraz, w ramach nieograniczonego prawa orzekania, obniżenie kwoty grzywny nałożonej na wnoszącą odwołanie;
  - w przypadku gdyby Trybunał nie wydał ostatecznego rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie – zastrzeżenie kosztów i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd zgodnie z wydanym przez Trybunał wyrokiem; oraz
  - stosownie do art. 69 regulaminu postępowania przed Trybunałem – obciążenie Komisji kosztami postępowania przed Sądem i Trybunałem.
- 5 Komisja wnosi do Trybunału o:
- oddalenie odwołania;
  - obciążenie wnoszącej odwołanie kosztami postępowania, także tymi poniesionymi w postępowaniu przed Sądem.

W przedmiocie odwołania

- 6 Odwołanie jest oparte na czterech zarzutach.

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na naruszeniu prawa w zakresie dotyczącym stwierdzenia uczestnictwa wnoszącej odwołanie w naruszeniu po spotkaniu, które miało miejsce w dniach 11 i 12 maja 2004 r. i aż do dnia 28 kwietnia 2005 r.

- 7 W pkt 370 zaskarżonego wyroku Sąd zacytował motyw 602 spornej decyzji, który brzmi:

„[Wnosząca odwołanie] oświadcza, że po spotkaniu, które się odbyło w dniach 11 i 12 maja 2004 r., nie uczestniczyła w żadnym spotkaniu technicznym, i dodaje, że jej przedstawiciel odwołał swój wyjazd na spotkanie, które miało miejsce w dniach 3 i 4 listopada 2004 r. – według korespondencji wewnętrznej – za radą swojego zwierzchnika. Komisja zwraca uwagę, że nie ma żadnego dowodu na ewentualne wycofanie się z kartelu. W przypadku złożonych naruszeń okoliczność, iż przedsiębiorstwo nie było obecne na jakimś spotkaniu lub nie zgadzało się z tym, o czym dyskutowano podczas tego spotkania, nie oznacza, że przedsiębiorstwo to zaprzestało udziału w tym ciągłym naruszeniu. Aby położyć kres naruszeniu, przedsiębiorstwo to powinno wyraźnie odciąć się od kartelu. [...] [Wnosząca odwołanie] nie dostarczyła konkretnego dowodu potwierdzającego to, że przyjęła w sposób całkowicie niezależny jednostronną strategię na rynku i że wyraźnie i otwarcie zdystansowała się od działań kartelu. Wręcz przeciwnie, dowody znajdujące się w posiadaniu Komisji wskazują na to, że [wnosząca odwołanie] otrzymała oficjalne zaproszenia na trzy następne spotkania techniczne (tzn. trzy ostatnie zorganizowane przed przeprowadzeniem kontroli). Komisja zwraca uwagę, iż przedstawiciel [wnoszącej odwołanie] potwierdził, że będzie uczestniczyć w spotkaniu, które miało miejsce w dniach 3 i 4 listopada 2004 r., chociaż później – jak się wydaje – odwołał swój wyjazd. Podobnie, jeśli chodzi o spotkanie, które odbyło się w dniach 23 i 24 lutego 2005 r., [Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH i Sasol Limited, organizatorka tego spotkania (zwana dalej »Sasol«) zarezerwowała już dla przedstawiciela [wnoszącej odwołanie] pokój w hotelu, w którym miało odbyć się spotkanie; później rezerwację tę anulowano. Komisja wyciągnęła więc na tej podstawie wnioski, iż dla

Sasol i pozostałych uczestników kartelu było jasne, że [wnosząca odwołanie] uczestniczyła w tym kartelu aż do końca. Komisja zauważa również, że dyskusje prowadzone w trakcie owych spotkań nie różniły się zasadniczo od tych, które toczyły się podczas spotkań poprzednich, lecz ich uczestnicy nadal omawiali podwyżki cen, nie wspominając o jakiegokolwiek próbie wystąpienia przez [wnosząca odwołanie] z kartelu (zob. motywy 175–177), oraz że nie było niczym niezwykłym, iż przedsiębiorstwa nie uczestniczyły w niektórych spotkaniach kartelowych. Te dwie okoliczności dowodzą, że [wnosząca odwołanie] nie była postrzegana jako ktoś, kto wystąpił z kartelu po spotkaniu w maju 2004 r. Korespondencja wewnętrzna przedstawiciela [wnoszącej odwołanie] dotycząca powodów nieobecności na jednym spotkaniu nie może w każdym razie być uważana za otwarte zdystansowanie się. Zważywszy, iż żadna inna informacja nie sugeruje, [że spółka ta] zdystansowała się od kartelu, Komisja uważa, że udział [wnoszącej odwołanie] w nim zakończył się dopiero wraz z kontrolami”.

- 8 W pkt 372–379 zaskarżonego wyroku Sąd przyjął stanowisko Komisji dotyczące kryterium otwartego zdystansowania się, jak również dostrzeżenia tego zdystansowania się przez pozostałych uczestników kartelu i stwierdził, że wnosząca odwołanie nie zdystansowała się otwarcie od kartelu w ocenie innych uczestników.
- 9 Ponadto w pkt 377–379 zaskarżonego wyroku Sąd dokonał analizy wewnętrznej wiadomości poczty elektronicznej z dnia 3 listopada 2004 r., wysłanej przez przedstawiciela wnoszącej odwołanie podczas spotkań technicznych do innego pracownika wnoszącej odwołanie, która brzmiała następująco: „Ze względu na cel zebrania w Austrii zastosuję się do zalecenia Thibault. Odwołuję mój wyjazd do Wiednia (pierwotnie planowany termin wyjazdu: dziś po południu)” i uznała, że przesłana pocztą elektroniczną wewnętrzna korespondencja nieprzekazana innym uczestnikom kartelu nie może stanowić otwartego zdystansowania się. Ponadto w pkt 380 tego wyroku Sąd stwierdził, że sama okoliczność, iż wnosząca odwołanie nie brała udziału w ostatnich spotkaniach technicznych, w żaden sposób nie dowodzi tego, że nie korzystała ona z informacji o stosowanych przez jej konkurentów cenach uzyskanych podczas dziesiątek wcześniejszych spotkań technicznych, w których uczestniczyła, ani że nie wykorzystała ona porozumień dotyczących podziału rynków i klientów wypracowanych na tych spotkaniach technicznych. W tym samym punkcie Sąd stwierdził, że wnosząca odwołanie nie przedstawiła żadnego dowodu świadczącego o tym, że zaprzestała realizacji kartelu z dniem 12 maja 2004 r.

Argumentacja stron

- 10 Wnosząca odwołanie podnosi, że po spotkaniu technicznym, które odbyło się w dniach 11 i 12 maja 2004 r., nie uczestniczyła w żadnym z trzech spotkań organizowanych po tej dacie i do momentu przeprowadzenia kontroli dokonanych przez Komisję w dniach 28 i 29 kwietnia 2005 r., co stanowi nieprzerwaną nieobecność przez rok, czyli okres znacznie przekraczający zwyczajowe przerwy trzech miesięcy dla odbycia spotkań o charakterze zмовy. Ponadto w tym okresie nie wykazano ani nie utrzymywano istnienia jakiegokolwiek nielegalnego uzgodnienia między wnosząca odwołanie a innymi uczestnikami kartelu, niezależnie od jego charakteru. Ponadto z maila, o którym mowa w pkt 9 niniejszego wyroku wynika, że brak jej przedstawiciela na spotkaniach, które się odbyły po spotkaniu w maju 2004 r., nie był przypadkowy, lecz wynikał z zaleceń hierarchii związanych z przedmiotem tych spotkań.
- 11 Tymczasem zgodnie z orzecznictwem Trybunału wymóg otwartego zdystansowania się był oparty na podstawowej przesłance, że w stosunku do podmiotu uczestniczącego w spotkaniu o charakterze antykonkurencyjnym przyjmuje się, że akceptował on meritum tego spotkania, chyba że się otwarcie od tego zdystansował (wyrok Aalborg Portland i in./Komisja, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P, EU:C:2004:6, pkt 81, 82 i przytoczone tam orzecznictwo). Z utrwalonego orzecznictwa Sądu wynika ponadto odnośnie do przeprowadzenia dowodu co do ustalenia czasu trwania uczestnictwa danego podmiotu w naruszeniu, że na Komisji spoczywa obowiązek wykazania nie tylko istnienia kartelu, lecz również długość jego trwania i że w braku

dowodów pozwalających wykazać wprost czas trwania naruszenia Komisja powołuje się przynajmniej na dowody, które dotyczą faktów wystarczająco blisko powiązanych pod względem czasowym, tak aby można było racjonalnie przyjąć, że naruszenie to było realizowane nieprzerwanie między dwiema konkretnymi datami.

- 12 Wnosząca odwołanie wywodzi stąd, że w braku wszelkich dowodów na okoliczność kontaktów lub zachowań o znamionach zmowy między danym podmiotem a innymi uczestnikami kartelu poczynawszy od pewnej daty i przez określony czas, Komisja nie może poprzestać na uznaniu, że uczestnictwo danego przedsiębiorstwa w kartelu trwało nieprzerwanie, na podstawie samego stwierdzenia, że nie zdystansował się on od kartelu. Sąd poprzez uznanie tego podejścia odwrócił spoczywający na Komisji ciężar dowodu co do czasu trwania uczestnictwa wnoszącej odwołanie w naruszeniu i w ten sposób dopuścił się naruszenia prawa.
- 13 Komisja podkreśla, że ten zarzut odwołania nie dotyczy przerwania uczestnictwa w kartelu, lecz kontynuacji uczestnictwa do jego końca i podnosi, że w drodze tego zarzutu wnosząca odwołanie jedynie powtarza argumenty przytoczone przed Sądem odnośnie do oceny elementów stanu faktycznego w ten sposób, że zarzut należy zasadniczo uznać za niedopuszczalny.
- 14 Pomocniczo Komisja podnosi, że czas trwania uczestnictwa w naruszeniu jest elementem stanu faktycznego, który w każdym indywidualnym przypadku powinien zostać udowodniony na podstawie okoliczności danej sprawy. W tym wypadku dowód ciągłości uczestnictwa w naruszeniu po stronie wnoszącej odwołanie wynika z dwóch nierozdzielnie ze sobą związanych okoliczności, czyli, po pierwsze, że była ona cały czas zapraszana na spotkania, co świadczy o tym, że zapraszający postrzegał zapraszanego jako uczestnika kartelu i po drugie, że nie zdystansowała się ona od kartelu. Zatem ani Komisja, ani Sąd nie oparły się jedynie na braku otwartego zdystansowania się wnoszącej odwołanie.
- 15 Reasumując, Komisja utrzymuje, że orzecznictwo Trybunału i Sądu potwierdza, iż brak otwartego zdystansowania się stanowi okoliczność o dużym znaczeniu, w wypadku gdy stwierdzone są inne poszlaki pozwalające zakładać ciągłość uczestnictwa w kartelu, i że w każdym wypadku ocena tego zdystansowania się przez pozostałych członków kartelu ma zasadnicze znaczenie. Komisja w motywie 602 spornej decyzji, daleka od oparcia się wyłącznie na braku otwartego zdystansowania się wnoszącej odwołanie, przedstawiła poszlaki podlegające ich łącznej ocenie. Sąd samodzielnie ocenił ich wartość, jaką należało przypisać każdej z nich.

Ocena Trybunału

- 16 Bezsporne jest, że wnosząca odwołanie nie uczestniczyła w ostatnich trzech spotkaniach o charakterze zmowy, które odbyły się między dniem 12 maja 2004 r. a dniem 29 kwietnia 2005 r.
- 17 Sąd po dosłownym przytoczeniu, w pkt 370 zaskarżonego wyroku, motywu 602 spornej decyzji potwierdził w pkt 372–374 tego wyroku, zasadność stanowiska Komisji wyrażonego w tym motywie, zgodnie z którym wnosząca odwołanie nieprzerwanie uczestniczyła w naruszeniu po maju 2004 r.
- 18 Sąd stwierdził, że o ostatecznym zaprzestaniu przez przedsiębiorstwo udziału w kartelu można wnioskować tylko wtedy, gdy zdystansowało się ono otwarcie od treści kartelu, i dodał, że zasadniczym kryterium oceny w tym względzie było zrozumienie intencji tego przedsiębiorstwa ze strony innych uczestników.
- 19 Jak zatem orzekł Sąd, nawet gdy nie podważa się, że przedsiębiorstwo nie uczestniczy już w spotkaniach o charakterze zmowy w ramach kartelu, jest ono zobowiązane zdystansować się otwarcie do niego, aby można było uznać, że zaprzestała w nim uczestnictwa, ponieważ oceny dowodu tego zdystansowania należy oceniać według odbioru ze strony pozostałych uczestników tego kartelu.

- 20 Należy podnieść, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału otwarte zdystansowanie się jest wymagane po to, aby dane przedsiębiorstwo, które uczestniczyło w spotkaniach o charakterze zmowy, mogło udowodnić, że jego udziałowi w tych spotkaniach w najmniejszym stopniu nie przyświecał cel antykonkurencyjny. W tym celu dane przedsiębiorstwo musi wykazać, że poinformowało ono swoich konkurentów o tym, iż uczestniczy w tych spotkaniach w innym aniżeli oni celu (wyrok Aalborg Portland i in./Komisja, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P, EU:C:2004:6, pkt 81, 82 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 21 Trybunał orzekł również, że udział przedsiębiorstwa w spotkaniu o charakterze antykonkurencyjnym powoduje powstanie domniemania co do nielegalnego charakteru tego udziału, domniemania, które to przedsiębiorstwo musi obalić w drodze dowodu na okoliczność otwartego zdystansowania się, które powinno być odebrane jako takie przez pozostałych uczestników kartelu (zob. podobnie wyrok Comap/Komisja, C-290/11 P, EU:C:2012:271, pkt 74–76 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 22 Orzecznictwo Trybunału wymaga zatem otwartego zdystansowania się wyłącznie w kontekście udziału przedsiębiorstwa w spotkaniach o charakterze antykonkurencyjnym jako niezbędnego środka dowodowego w celu obalenia domniemania, o którym przypomniano w poprzednim punkcie, bez jednak wymogu takiego zdystansowania się w każdych okolicznościach stanowiących koniec udziału w naruszeniu.
- 23 Odnośnie do udziału nie w spotkaniach o charakterze antykonkurencyjnym, lecz w naruszeniu obejmującym okres kilku lat, to z orzecznictwa Trybunału wynika, że otwarte zdystansowanie się stanowi jedynie element wśród innych podlegających uwzględnieniu przy ocenie, czy przedsiębiorstwo faktycznie nadal uczestniczyło w naruszeniu, czy też – wręcz przeciwnie – zaprzestało tego (zob. podobnie wyrok Komisja/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, pkt 75).
- 24 Sąd dopuścił się zatem naruszenia prawa, stwierdzając w pkt 372 i 374 zaskarżonego wyroku, że otwarte zdystansowanie się stanowi jedyny zarzut, jakim dysponuje spółka uczestnicząca w naruszeniu w celu wykazania zaprzestania swojego uczestnictwa w tym kartelu, nawet w wypadku gdy ta spółka nie uczestniczyła w spotkaniach o charakterze zmowy.
- 25 Niemniej jednak to naruszenie prawa, jakiego dopuścił się Sąd nie powinno prowadzić do uchylecia wniosków zaskarżonego wyroku odnośnie do udziału wnoszącej odwołanie w naruszeniu w okresie od 12 maja 2004 r. do 29 kwietnia 2005 r.
- 26 Należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem istnienie praktyki lub porozumienia o charakterze antykonkurencyjnym w większości przypadków powinno być wsparte pewną liczbą okoliczności i poszlak, które analizowane łącznie mogą stanowić przy braku innego spójnego wyjaśnienia dowód naruszenia reguł konkurencji (zob. wyroki: Aalborg Portland i in./Komisja, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P, EU:C:2004:6, pkt 57; Komisja/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, pkt 70).
- 27 Co się tyczy w szczególności naruszenia obejmującego okres kilku lat, Trybunał orzekł, iż fakt braku przedstawienia bezpośredniego dowodu na udział spółki w tym porozumieniu w pewnym konkretnym okresie nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu tego naruszenia także w tym okresie, gdy takie stwierdzenie opiera się na obiektywnych i zgodnych poszlakach (zob. podobnie wyroki: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Komisja, C-105/04 P, EU:C:2006:592, pkt 97, 98; Komisja/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, pkt 72).
- 28 Nawet gdyby otwarte zdystansowanie się nie stanowiło bowiem jedynego zarzutu, jakim dysponuje spółka uczestnicząca w naruszeniu w celu wykazania jej uczestnictwa w tym naruszeniu, to niemniej takie zdystansowanie się stanowi istotny fakt w celu wykazania zaprzestania antykonkurencyjnego zachowania. Brak otwartego zdystansowania się stanowi sytuację faktyczną, którą Komisja może

przedstawić w celu wykazania kontynuacji zachowania antykonkurencyjnego spółki. Niemniej jednak na wypadek, gdyby w miarodajnym okresie miało miejsce kilka spotkań o charakterze zmowy przy braku obecności przedstawicieli danej spółki, Komisja musi oprzeć swoją ocenę na innych dowodach.

- 29 W niniejszej sprawie Sąd w pkt 377–379 słusznie stwierdził, że wiadomość elektroniczna z dnia 3 listopada 2004 r. wysłana przez przedstawiciela wnoszącej odwołanie do innego pracownika tego przedsiębiorstwa nie mogła stanowić dowodu na otwarte zdystansowanie się.
- 30 Tymczasem należy stwierdzić, że oddalenie tego zarzutu skargi w pierwszej instancji nie jest uzasadnione poprzez sam brak otwartego zdystansowania się wnoszącej odwołanie. Z zacytowanego w pkt 370 zaskarżonego wyroku motywu 602 spornej decyzji wynika, że istniały inne okoliczności faktyczne, które przedstawiła Komisja i których nie kwestionowała wnosząca odwołanie, takie jak pierwotne potwierdzenie udziału przedstawiciela wnoszącej odwołanie w spotkaniu w dniach 3 i 4 listopada 2004 r. i pierwotna rezerwacja pokoju hotelowego dla tego ostatniego przez organizatorkę spotkań o charakterze zmowy w dniach 23 i 24 lutego 2005 r.
- 31 Te okoliczności faktyczne w połączeniu z brakiem otwartego zdystansowania się wnoszącej odwołanie, a także sposób postrzegania wnoszącej odwołanie przez organizatorkę spotkań o charakterze zmowy stanowią zatem zgodne poszlaki pozwalające wniosek co do dalszego uczestnictwa wnoszącej odwołanie w naruszeniu.
- 32 Pierwszy zarzut odwołania nie może zatem zostać przyjęty jako nieskuteczny.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na naruszeniu prawa w zakresie stwierdzenia nieprzerwanego uczestnictwa wnoszącej odwołanie w naruszeniu w okresie od 26 maja 2000 r. do 26 czerwca 2001 r.

- 33 W motywie 159 spornej decyzji Komisja wskazała, że zgodnie z oświadczeniem Shella Total France została oskarżona w trakcie spotkań w dniach 25 i 26 maja 2000 r. przez innych uczestników tego spotkania o sprzedaż po zbyt niskich cenach.
- 34 Motyw 603 spornej decyzji jest sformułowany w sposób następujący:

„Total France [...] twierdzi, że w latach 2000–2001 zaprzestała ona uczestnictwa w kartelu, a okoliczność, iż jej przedstawiciel wzburzony wyszedł ze spotkania [w dniach 25 i 25 maja 2000 r.], stanowiła oznakę zdystansowania się. Komisja zwraca [...] uwagę, że żadna informacja nie sugeruje, jakoby grupa Total otwarcie zdystansowała się od kartelu. Okoliczność, iż [pan X, przedstawiciel Total France] opuścił spotkanie, sama w sobie nie stanowi otwartego zdystansowania się, przy czym sama grupa Total nie utrzymuje, że [pan X] wyraził zamiar zaprzestania uczestnictwa w kartelu przez tę grupę. Wzburzenie [pana X] może raczej dowodzić tego, że nie był on zadowolony z zawartych porozumień. Ponowne pojawienie się grupy Total po niespełna roku potwierdza, że nie miała ona zamiaru zakończenia uczestnictwa w kartelu. W konsekwencji Komisja nie uważa czasowej, krótkiej nieobecności grupy Total za przerwę w uczestnictwie przedsiębiorstwa w kartelu”.

- 35 Sąd stwierdził w pkt 401 i 402 zaskarżonego wyroku zasadniczo, że nie zostało wykazane, iż podczas spotkania, które się odbyło w dniach 25 i 26 maja 2000 r., przedstawiciel wnoszącej odwołanie odciął się od naruszenia w ocenie pozostałych uczestników tego spotkania.

Argumentacja stron

- 36 Wnosząca odwołanie twierdzi, że, jak jasno wynika z oświadczenia złożonego przed Komisją przez przedsiębiorstwo będące członkiem kartelu, jej przedstawiciel gwałtownie i w stanie oburzenia opuścił spotkanie, które miało miejsce w dniach 25 i 26 maja 2000 r. i że nie uczestniczył on w żadnym

z trzech kolejnych spotkań, dopiero jej nowy przedstawiciel wziął udział w spotkaniu, które odbyło się w dniach 26 i 27 czerwca 2001 r. Wniosek, do którego doszedł Sąd, czyli że wnosząca odwołanie nie przedstawiła dowodu otwartego zdystansowania się, stanowił naruszenie zasady domniemania niewinności. Sąd dopuścił się zatem w tym zakresie naruszenia prawa, i to tym bardziej że jego stanowisko odnośnie do wnoszącej odwołanie było sprzeczne z tym reprezentowanym względem innego przedsiębiorstwa uczestniczącego w tym naruszeniu.

- 37 Komisja utrzymuje tytułem głównym, że zarzut jest niedopuszczalny. Stanowi on bowiem zarzut odnośnie do stanu faktycznego, ponieważ dotyczył zarówno oceny długości trwania naruszenia, jak i pojęcia otwartego zdystansowania się, przy czym obie kwestie stanowią sytuacje faktyczne. Wnosząca odwołanie po prostu kwestionuje przyjętą przez Sąd interpretację faktów.
- 38 Posiłkowo Komisja podnosi, że zarzut ten jest bezzasadny, gdyż nie oparła ona swej oceny dotyczącej ciągłości uczestnictwa wnoszącej odwołanie w kartelu w okresie od 26 maja 2000 r. do 26 czerwca 2001 r. wyłącznie na braku zdystansowania się, jak wynika z motywu 603 spornej decyzji. Sąd potwierdził tę ocenę, opierając się nie tylko na samym braku zdystansowania się, lecz także na analizie okoliczności, w których przedstawiciel wnoszącej odwołanie opuścił spotkanie w dniach 25 i 26 maja 2000 r. Komisja twierdzi, że okres uczestnictwa przedsiębiorstwa w naruszeniu jest kwestią stanu faktycznego i że w niniejszej sprawie brak dowodów na kontakty o charakterze antykonkurencyjnym lub na udział w takich kontaktach przez okres roku nie może samo w sobie wystarczyć w celu wykazania przerwy w tym naruszeniu.

Ocena Trybunału

- 39 Należy stwierdzić, że zarzut ten opiera się na dwóch argumentach opartych, po pierwsze, na tym, że zachowanie przedstawiciela wnoszącej odwołanie w trakcie spotkań w dniach 25 i 26 maja 2000 r. świadczy o tym, iż zamierzała ona otwarcie zdystansować się od spornego naruszenia i, po drugie, na tym, że wnosząca odwołanie nie uczestniczyła w żadnym z trzech spotkań o charakterze zмовы organizowanych w okresie od 26 maja 2000 r. do 26 czerwca 2001 r.
- 40 Jeśli chodzi o kwestię, czy zachowanie przedstawiciela wnoszącej odwołanie w trakcie spotkań w dniach 25 i 26 maja 2000 r. miało na celu otwarte zdystansowanie się, to należy stwierdzić, że to zachowanie było przedmiotem badania Komisji w motywie 603 spornej decyzji i że badanie to zostało poddane kontroli Sądu. W tym względzie – jak wynika z pkt 398 i 401 zaskarżonego wyroku – Sąd, po dokonaniu oceny okoliczności, w których odbyło się to spotkanie i po uwzględnieniu jak odbierana jest przez pozostałych uczestników tego spotkania postawa przedstawiciela wnoszącej odwołanie, Sąd doszedł do wniosku w pkt 402 tego wyroku, że ta postawa była wyrazem otwartego zdystansowania się względem naruszenia o charakterze antykonkurencyjnym. Tymczasem taka ocena stanu faktycznego nie powinna zgodnie z orzecznictwem podlegać kontroli Trybunału w ramach odwołania.
- 41 Odnośnie do kwestii, czy brak udziału wnoszącej odwołanie w trzech spotkaniach o charakterze zмовы, które odbyły się w okresie między 26 maja 2000 r. i 26 czerwca 2001 r., stanowi dowód na przerwanie jej udziału w naruszeniu, należy stwierdzić, iż Sąd poprzez odesłanie do ustaleń poczynionych w pkt 372 zaskarżonego wyroku dopuścił się w pkt 402 swojego wyroku tego samego naruszenia prawa, jakie stwierdzono w pkt 24 niniejszego wyroku w ramach badania zarzutu pierwszego odwołania, stwierdzając, iż to do wnoszącej odwołanie należało wykazać, że zdystansowała się ona od tego naruszenia, co zostało dostrzeżone przez pozostałych uczestników, niezależnie od okoliczności, że nie uczestniczyła w tych spotkaniach.
- 42 Niemniej jednak zgodnie z orzecznictwem Trybunału przytoczonym już w pkt 27 niniejszego wyroku, braku przedstawienia bezpośredniego dowodu na udział spółki w kartelu przez pewien okres nie stoi na przeszkodzie – w ramach naruszenia obejmującego okres kilku lat – stwierdzeniu tego naruszenia także w tym okresie, gdy takie stwierdzenie opiera się na obiektywnych i zgodnych poszlakach.

- 43 W niniejszej sprawie brak zdystansowania się wnoszącej odwołanie nie był jedyną okolicznością, w odniesieniu do której zachowanie wnoszącej odwołanie należy uznać za naruszenie również w analizowanym okresie.
- 44 Z pkt 398 i 401 zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że okoliczność, iż przedstawiciel wnoszącej odwołanie nagle opuścił spotkanie, które odbywało się w dniach 25 i 26 maja 2000 r., była uzasadniona względami osobistymi i nie można było tego uznać za wyrażenie woli samej Total France co do zdystansowania się od naruszenia, co odpowiadałoby również możliwemu postrzeganiu tego zdarzenia ze strony pozostałych uczestników tego spotkania. Ponadto po zastąpieniu tego przedstawiciela przez innego pracownika Total France ponownie zaczęła uczestniczyć w spotkaniach o charakterze zmowy, zatem okoliczność ta potwierdza stanowisko, zgodnie z którym zachowanie tego przedstawiciela wynikało z konfliktu natury osobistej.
- 45 Równolegle z brakiem otwartego zdystansowania się istniały więc obiektywne i zgodne poszlaki niepozwalające na wniosek co do przerwania uczestnictwa wnoszącej odwołanie w naruszeniu w analizowanym okresie.
- 46 Trzeci zarzut odwołania należy zatem oddalić jako nieskuteczny.

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na naruszeniu zasady równego traktowania, przeinaczeniu dowodów i braku uzasadnienia

- 47 W pkt 386 zaskarżonego wyroku Sąd ustalił, że Komisja uznała, iż udział Repsolu w kartelu zakończył się w dniu 4 sierpnia 2004 r., ponieważ grupa ta nie otrzymała już od Sasolu, organizującego spotkania, żadnego oficjalnego zawierającego porządek obrad zaproszenia na to spotkanie, które miało się odbyć tego samego dnia, co wskazuje na to, iż Sasol miała wątpliwości co do dalszego uczestnictwa Repsolu w kartelu.
- 48 W pkt 387 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że zaprzestanie wysyłania do Repsolu oficjalnych zaproszeń na spotkania zawierających porządek obrad wskazuje na to, iż Sasol zmienił zdanie i po dniu 4 sierpnia 2004 r. nie był już pewny uczestnictwa grupy Repsol w kartelu. Ta okoliczność wystarcza do uznania, że Repsol w ocenie innych uczestników kartelu zdystansował się wobec tego kartelu. Natomiast w pkt 388–390 tego wyroku Sąd stwierdził, że inaczej wyglądała sytuacja w przypadku skarżącej, która nadal otrzymywała zawierające porządek obrad oficjalne zaproszenia na spotkania, i doszedł do wniosku, że Komisja potraktowała w różny sposób dwie sytuacje, które były różne i tym samym nie naruszyła zasady równego traktowania.

Argumentacja stron

- 49 Wnosząca odwołanie twierdzi, że owa analiza Sądu opiera się, po pierwsze, na błędzie co do ustaleń faktycznych. Z dokumentów przekazanych do Sądu przez Komisję odnośnie do spotkania w dniach 3 i 4 sierpnia 2004 r. wynika bowiem, że Repsol otrzymał – jak wnosząca odwołanie – poza zaproszeniem bez porządku obrad, samo zaproszenie tzw. „oficjalne” zawierające porządek obrad. Repsol także był adresatem zaproszenia na spotkanie w dniach 3 i 4 listopada 2004 r. Zatem wniosek, do jakiego doszedł Sąd, był oparty na przeinaczeniu dowodu. Po drugie, Sąd wymagał od wnoszącej odwołanie dowodu na otwarte zdystansowanie się, natomiast nie wymagał go od Repsolu, którego wycofanie się z naruszenia zostało przyjęte nawet bez zdystansowania się. Tymczasem zaskarżony wyrok nie przytacza jakichkolwiek punktów pozwalających na uzasadnienie takiej różnicy w traktowaniu, co stanowi naruszenie zasady równego traktowania.

- 50 Komisja zasadniczo utrzymuje, iż zarzut ten jest nieskuteczny, ponieważ nawet przy założeniu, że Sąd popełnił błąd w ocenie jeśli chodzi o Repsol, błąd taki nie dotyczyłby wnoszącej odwołanie i nie byłby zatem tego rodzaju, żeby spowodować zmniejszenie okresu naruszenia stwierdzonego w jej przypadku; ta kwestia podlega wyłącznie zakresowi zarzutu pierwszego.
- 51 Pomocniczo Komisja przyznaje, że jeśli chodzi o spotkanie w dniach 3 i 4 sierpnia 2004 r., uznała ona, że Repsol był jeszcze członkiem kartelu w dniu, w którym odbyło się to spotkanie, i że nieobecność przedstawiciela tej spółki w trakcie tego spotkania nie stanowiła poszlaki dla wycofania się z kartelu. Odnośnie do spotkania w dniach 3 i 4 listopada 2004 r., Komisja przyznaje również, że Repsol otrzymał to samo zaproszenie z porządkiem obrad, co wnosząca odwołanie, jednak bez uznania tej pierwszej spółki za członka kartelu. Niemniej jednak przy założeniu, że takie stwierdzenie stanowi przeinaczenie dowodu, przeinaczenie to jest bez konsekwencji, ponieważ na tym samym wspólnym zaproszeniu wskazano, że przedstawiciel wnoszącej odwołanie w przeciwieństwie do przedstawiciela Repsolu miał zarezerwowany pokój, co Komisja uważa za istotną różnicę.

Ocena Trybunału

- 52 Należy stwierdzić, że Sąd w pkt 386 i 387 zaskarżonego wyroku przeinaczył fakty odnośnie do okresu uczestnictwa spółki Repsol w kartelu. Jak bowiem wynika z akt sprawy i jak to przyznała sama Komisja, instytucja ta uznała, że jeśli chodzi o spotkanie w dniach 3 i 4 sierpnia 2004 r., Repsol nadal był członkiem kartelu, ponieważ nieobecność jego przedstawiciela nie mogła stanowić poszlaki, że spółka ta się wycofała, a jeśli chodzi o spotkanie w dniach 3 i 4 listopada 2004 r., Repsol otrzymał zaproszenie tego samego rodzaju co wnosząca odwołanie. Z tego względu przedstawienie okoliczności zawarte w ww. punktach zaskarżonego wyroku stanowi przeinaczenie stanu faktycznego.
- 53 Ponadto należy również zauważyć, że Sąd w pkt 387 zaskarżonego wyroku oparł się wyłącznie na wątpliwości organizatorki spotkań o charakterze zmywy odnośnie do woli uczestnictwa Repsolu w tych spotkaniach po dniu 4 sierpnia 2004 r. i doszedł do wniosku, iż ten aspekt jest wystarczający dla przyjęcia, że Repsol zdystansował się od kartelu w ocenie innych uczestników. Sąd nie poddał zatem Repsolu takiemu samemu wymogowi dowodu odnośnie do otwartego zdystansowania się co wymóg, jakiemu poddał wnoszącą odwołanie, co świadczy o niespójnym zastosowaniu tego wymogu i stanowi nierówne traktowanie.
- 54 Niemniej jednak, pomimo że w ramach badania zarzutów pierwszego i trzeciego odwołania stwierdzono, że stanowisko Sądu odnośnie do wymogu otwartego zdystansowania się było błędne pod względem prawnym, wnosząca odwołanie nie może skutecznie podnieść popełnionych w ten sposób błędów.
- 55 Zasada równego traktowania musi bowiem pozostawać w zgodzie z przestrzeganiem legalności (zob. podobnie wyrok *The Rank Group*, C-259/10 i C-260/10, EU:C:2011:719, pkt 62 i przytoczone tam orzecznictwo). Zatem zważywszy na to, że w ramach badania zarzutu pierwszego odwołania ustalenia odnośnie do okresu uczestnictwa wnoszącej odwołanie w kartelu zostały uznane za zgodne z prawem, ewentualnie nieuzasadnione korzystne traktowanie zastrzeżone dla Repsolu nie powinno prowadzić do zredukowania tego okresu trwania.
- 56 W związku z tym należy odrzucić zarzut drugi odwołania.

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na naruszeniu zasad skutecznej ochrony sądowej i indywidualizacji kar oraz wymogu uzasadniania

57 Motyw 696 spornej decyzji jest sformułowany następująco:

„Pewne przedsiębiorstwa utrzymują, że nie wprowadziły w życie uzgodnień, i podkreślają, że wysłały lub otrzymały niewielką liczbę pism dotyczących taryfikacji. Niektóre przedsiębiorstwa twierdzą, że uzgodnienia te nie wywierały wpływu na ich zachowania rynkowe. Po pierwsze, Komisja nie uważa, żeby te nieoparte niczym twierdzenia mogły stanowić wystarczający dowód niewprowadzenia uzgodnień w życie w rozumieniu wytycznych z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien. Po drugie, Komisja zwraca uwagę, iż wysyłanie lub otrzymywanie pism w sprawie taryfikacji nie stanowi jedyne instrumentu służącego wprowadzaniu uzgodnień w życie, które to wprowadzanie odbywało się głównie poprzez regularne podwyżki (próby podwyżek) cen ogłaszane na rynku, niekiedy udokumentowane dowodami ze spotkań technicznych”.

58 W odpowiedzi na zarzut piąty skargi w pierwszej instancji, oparty na uchybieniu obowiązku uzasadnienia oraz naruszeniu wytycznych z 2006 r. w odniesieniu do okoliczności niewprowadzenia w życie zarzucanych praktyk – niewprowadzenie, które stanowi okoliczność łagodzącą na podstawie pkt 29 tych wytycznych – Sąd w pkt 406 i 407 zaskarżonego wyroku, po dosłownym przytoczeniu motywu 696 spornej decyzji, odesłał do swoich rozważań odnośnie do zarzutu drugiego skargi i stwierdził, że twierdzenia Komisji dotyczące wprowadzenia przez wnoszącą odwołanie kartelu w życie były poparte wystarczającymi dowodami.

Argumentacja stron

59 Wnosząca odwołanie utrzymuje, że Sąd nie udzielił odpowiedzi na jej zarzut oparty na braku uwzględnienia dowodów ekonomicznych świadczących o tym, że zachowywała się ona zgodnie z regułami konkurencji, oraz że nie zbadał znaczenia i treści tych dowodów. Wnosząca odwołanie przedłożyła bowiem Komisji, a później Sądowi, pogłębioną analizę ekonomiczną obejmującą cały okres naruszenia i świadczącą o tym, że nigdy nie wprowadzała ona w życie porozumień, które zostały zawarte na spotkaniach technicznych. Analiza ta została pominięta milczeniem nie tylko w spornej decyzji, ale także w zaskarżonym wyroku, gdyż w pkt 406 i 407 tego wyroku nie została przedstawiona żadna odpowiedź na argumenty wnoszącej odwołanie. Ta ostatnia podnosi w tym kontekście, że rozważania Sądu przedstawione w ramach badania drugiego zarzutu skargi, do którego odesłano w pkt 407 zaskarżonego wyroku, dotyczą wprowadzenia w życie kartelu na poziomie ogólnym, a nie indywidualnego zachowania każdego z uczestniczących w nim przedsiębiorstw.

60 Komisja zasadniczo utrzymuje, że ten zarzut odwołania jest niedopuszczalny, zważywszy na fakt, że wnosząca odwołanie nie wskazuje w sposób precyzyjny podważanych części zaskarżonego wyroku ani nie podnosi argumentów prawnych, które wspierają to żądanie w sposób konkretny. Ponadto wnosząca odwołanie w drodze tego zarzutu faktycznie ma na celu uzyskanie ponownego zbadania przez Trybunał w pełnym zakresie piątego zarzutu skargi w pierwszej instancji.

61 Pomocniczo Komisja podnosi, że Sąd poświęcił badaniu zarzutu piątego pkt 405–408 zaskarżonego wyroku i zauważa, że te punkty odsyłają do analizy dokonanej przez Sąd w ramach badania zarzutu drugiego skargi w pierwszej instancji. Tymczasem w pkt 243–259 zaskarżonego wyroku, które są częścią analizy tego zarzutu drugiego skargi, Sąd potwierdził rozumowanie Komisji, zgodnie z którym wnosząca odwołanie nie dostarczyła dowodów, które potwierdzałyby, że zachowywała się na rynku w sposób zgodny z prawem konkurencji. Ponadto Sąd w pkt 163–190 zaskarżonego wyroku, które również stanowią część badania owego zarzutu drugiego, opierając się na konkretnych dowodach, oddalił argument wnoszącej odwołanie, zgodnie z którym nie wprowadziła ona w życie kartelu w zakresie cen.

Ocena Trybunału

- 62 Wnosząca odwołanie w drodze zarzutu czwartego odwołania utrzymuje, że Sąd nie odniósł się do jej zarzutu piątego skargi w pierwszej instancji opartego na nieuwzględnieniu dowodów na jej rzekomo antykonkurencyjne zachowanie, a w szczególności na pogłębionej analizie ekonomicznej obejmującej cały okres naruszenia.
- 63 Należy stwierdzić, że ta argumentacja opiera się na oczywiście błędnym rozumieniu zaskarżonego wyroku, a ściślej rzecz ujmując wywodów Sądu przedstawionych w pkt 406 i nast. tego wyroku. Sąd, po dosłownym przytoczeniu w pkt 406 zaskarżonego wyroku, motywu 696 spornej decyzji, w którym Komisja w sposób ogólny odsyłała do okoliczności, iż „[p]ewne przedsiębiorstwa” utrzymują, że nie wprowadziły w życie uzgodnień poczynionych w ramach spornego kartelu, odesłał w pkt 407 tego wyroku do rozważań poświęconych analizie drugiej i czwartej części zarzutu drugiego skargi w pierwszej instancji.
- 64 Wnosząca odwołanie w drodze drugiej części tego zarzutu utrzymywała brak dowodu na wprowadzenie w życie porozumień w sprawie ustalania cen.
- 65 Trzeba stwierdzić, że Sąd w pkt 166–185 zaskarżonego wyroku, które są poświęcone badaniu tego twierdzenia, zbadał dowody powołane przez Komisję dotyczące również indywidualnego udziału wnoszącej odwołanie we wdrażaniu tych porozumień, takich jak wymienione między uczestnikami naruszenia pisma dotyczące taryfikacji i zapowiadające podwyżki cen, pisma wskazujące – w następstwie porozumień zawartych podczas poprzedzających je spotkań o charakterze zмовы – podwyżki cen dla klientów, jak również oświadczenia złożone w tym względzie przez uczestników naruszenia i odnoszące się ponadto do rozmów telefonicznych między przedstawicielami przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu celem upewnienia się co do prawidłowego wprowadzenia w życie uzgodnionych porozumień.
- 66 Po stwierdzeniu w pkt 189 zaskarżonego wyroku, że Komisja dysponowała informacjami dotyczącymi ponad 50 spotkań o charakterze antykonkurencyjnym w okresie 1992–2005 i że wystosowała 343 pisma w sprawie taryf wnoszącej odwołanie mające na celu poinformowanie swoich klientów o podwyżkach cen w przyszłości, Sąd stwierdził następnie w pkt 190 tego wyroku, że Komisja słusznie uznała wprowadzenie w życie kartelu przez wnoszącą odwołanie.
- 67 W części czwartej tego drugiego zarzutu skargi w pierwszej instancji wnosząca odwołanie twierdzi, że przyjęła zachowanie na rynku zgodne z regułami konkurencji.
- 68 Tymczasem należy także uznać, że Sąd w pkt 233–259 zaskarżonego wyroku gruntownie zbadał argumentację wnoszącej odwołanie, w tym analizę ekonomiczną jej polityki cen. Sąd poza konkretną analizą jej argumentów w szczególności przyjął za podstawę fakt, że wnosząca odwołanie uczestniczyła w większości z ponad 50 spotkań o charakterze antykonkurencyjnym, które się odbyły w latach 1992–2005, że przyznała się do regularnych podwyżek swoich cen, co samo przez się stanowiło poszlakę stosowania porozumień zawartych w trakcie tych spotkań i że w tym względzie wysłała 343 pisma informacyjne do swoich klientów. Sąd doszedł w ten sposób do wniosku, iż okoliczności przytoczone przez wnoszącą odwołanie nie pozwalały na wniosek, iż w okresie 13 lat, w którym przystąpiła ona do porozumień o charakterze antykonkurencyjnym, w rzeczywistości powstrzymała się od ich stosowania przyjmując na rynku zachowanie zgodne z regułami konkurencji.
- 69 Wobec tego zarzut wnoszącej odwołanie w części dotyczącej nieuwzględnienia przez Sąd jej indywidualnego zachowania, ponieważ Sąd przeprowadził jedynie na ogólnym poziomie analizę jej sytuacji w związku z sytuacją pozostałych uczestników w ramach wprowadzania w życie kartelu, jest bezpodstawny.
- 70 W świetle powyższych rozważań należy również odrzucić zarzut czwarty odwołania.

71 Mając na uwadze, że żaden z zarzutów przedstawionych przez wnoszącą odwołanie nie został uwzględniony, odwołanie należy oddalić.

W przedmiocie kosztów

72 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest bezzasadne, Trybunał rozstrzyga o kosztach. Zgodnie z art. 138 § 1 tego regulaminu postępowania przed Trybunałem, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ wnosząca odwołanie przegrała sprawę, a Komisja wniosła o obciążenie tej spółki kosztami postępowania, należy ją obciążyć kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Odwołanie zostaje oddalone.**
- 2) **Total Marketing Services SA pokrywa koszty postępowania.**

Podpisy